

DEBRECZEN

A DEBRECZENI ÉS HAJDUMEGYEI FÜGGETLENSÉGI PÁRT HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Előfizetési árak:		Vidékre küldve:	
Helyben.			
Egy évre . . . 10 kor.	— fill.	Egy évre . . . 16 kor.	— fill.
Fél évre . . . 5 .	—	Fél évre . . . 8 .	—
Negyed évre . . . 2 .	50 .	Negyed évre . . . 4 .	—
Egy óra . . . 1 .	—	Egy óra . . . 1 .	70 .
Egyesszám ára 4 fillér.			

Főszerkesztő: **BENEDEK JÁNOS.**

Felelős szerkesztő: **IFJ. MÓRICZ PÁL.**

Kiadók: **HOFFMANN és KRONOVITZ.**

Hirdetési díjak:

Hat hasabos petit sor 10 fillér. Nagyobb terjedelmű és többször megjelenő hirdetések jutányosan. — Apró hirdetés minden sor 4 fillér.

A hadiparancs.

Irta: **Kalmár Antal dr.**

Egyelőre két dolog kell ide: hidegvér és ész.

A harmadikra: az erőre csak később kerülhet a sor.

Az az életcél, mely az olmtüzi trónralépési manifesztumban (1848. dec. 2.) még a nevét is eltörli a porba suttogott Magyarországnak s amely 18 esztendeig ott röpködött a császári szuronyok élén: még mindig ott settenkedik a császári trón körül.

Hatvanhat ennek az életcélnek csak az erejét vette el, de nem egyuttal az akaratát is. Hiába! Horácius szerint a természet visszatér, ha visszavillával üzöd is el.

Az a háromszázados álom, az a kergetett fantom, a melyért nem volt áldozat sok, nem volt áldozat kevés: földrajzi egységgé nem gyurhatta át Magyarországot s így közjogi egységet keres és kap a hadsereg egységében.

De amint lázító törvénytelenység volt amaz, akképen élő törvénytelenység emez.

Élő törvénytelenység, mert a törvény kifejezett — szavai szerint nem a hadsereg az egységes, hanem

csak az osztrák kiegészítő hadseregnek és a magyar kiegészítő hadseregnek a vezérlete és a belszervezete.

Ehez az egységhez nem is akar a nemzet nyulni, de az a szentségnélküli hadiparancs az alkotmány ellenére mégis amazt forszirozza, azt t. i. amely nincs a törvényben.

Agyamban a vér forró kinja dul, hömpölygő láva ütött tanyát vérkeringésben; üstökénél fogva szeretném nemzetemet fölrazni: és én nekem e helyett hidegvérrel, közjogi okoskodásokat kell a papirosra rárónázni.

*

Ez a hadiparancs legfőbb haduri jogokról beszél.

Ha van legfőbb haduri jog, úgy kell lenni legfőbb hadurnak is.

Amde csak Vörösmarty „Zalán futásában” találunk Hadurra, de ott sem a legfőbb hadurra. A magyar közjog sem hadurat, sem legfőbb hadurat nem ismer és így nem ismer haduri jogokat sem. Ezek mind csak olyan közjogi frázisok, a melyeknek a magyar közjogban egy batkányi alapja sincs. Külföldön kelt, éppen úgy, mint az olmtüzi manifesztum s Ferencz József maga egyedül van aláírva, éppen

úgy, mint 55 esztendővel előbb az olmtüzi manifesztumnak.

Szegény Magyarország! Törvénybe iktattad 48-ban, hogy a királynak minden rendelete, parancsolata és határozata csak úgy érvényes, ha az a Budapesten székelő miniszterek egyike által is aláíratik — s ime, most a nemzet fejéhez vágnak egy királyi parancsot, amelyhez a magyar kormányzatnak, a magyar minisztereknek csak éppen annyi közük van, mint én nekem a kínai császár dolgaihoz!

Oh bizony! Mit is csinált az a „haza bölcese”, mikor a legértékesebb drágakövet, a honvédelemre vonatkozó hatáskört tördöste ki a 48-as törvényekből? Hát ennyit ér ez a XII. t. cikkely, hogy ennek alapján ilyen szeptember-féle (1848) ultimátumokat vagdoshatnak a nemzet fejéhez, anélkül, hogy akár a magyar országgyűlésnek, akár a magyar kormánynak abba alkotmányos beleszólási joga volna. Mert duzzoghatunk, dörmöghetünk, mint a medve, jajgathatunk, irhatunk százezer vezércikket: azonban ebbe az istentelen játékba még csak az orrunkat sem üthetjük bele. Igaz ugyan, hogy ezt a katonai parancsolatot, mely imperatori szélességgel megy túl a ka-

Olaszországban.

(1902. szept. 20.)

A Szt.-Bernát örök hóval fedett csucsá már rég eltűnt a messzeségben s a Dóra merész szeszélyes kanyarulatát, melyekkel mintha késlekedni akarna, hogy annál később temetkezzék a Pó csendes hullámaiba, már csaknem egy napja követtem.

Alászállani az Alpések zord s uttalan bérceiről a kies Pó völgybe; magában élvezet. Hallani a hó s jégmezőkről eredő patkok zugasát, amint egy-egy meredek sziklafalról alázuhannak ezer kristálytisza cseppre szakadva; gyönyörrel tölti el az ember lelkét! Látni a magas ormokon máig is álló vagy már rombadólt lovagvárakat, melyeket a felhőtlen égről alámosolygó hold kétes fényével bevilágít: elandalítja a lelket s talán fel sem ébredne egyhamar merengéséből, melybe a gyöngye, enyhe szellő ringatja; ha egyszerre csak sziporkázva, prűszkölve nem törne elő a hegynk mélyéből, mint ezernél egyet szóró óriás fejedelem. ki megmeri zavarni az éj fenséges csendjét: a vonat. Gyönyörű látvány az amint magasan a hegyoldalba halad hosszú láncolatban s egyszer csak eltűnik valami üregben, hogy megjelenése ismét meglepő legyen, majd a völgyön keresztül merészen épített hidon

rohog át, hogy szinte az országuton magánosan ballagó vándor örömmel gondol arra, hogy ha lassabban is, de biztosabban halad s bámulva áll meg a Dóra partján, mintha az alárohán haboknak akarna valamint mondanai.

*

Ily gyönyörű éjeken át közeledtem Turin felé, hogy midőn az egész Magyarország fényvel lelkesedéssel ünnepel idehaza, én is megemlékezzem a nagy száműzött magyarról, a nagy Kossuth Lajosról.

Talán illik is, gondolám, a nagy száműzött emlékéhez, hogy majd ott a hol járt egykor, a hol meg, megállt a hűvös alkonyatban, hogy nézze a keletre szálldogáló felhőket s azoktól izenjen valamit a magyarnak, ott, a hol könnybe lábadt szemekkel tűnődött gyakran botjára támaszkodva fedetlen fővel, hogy míg a szellő játszadozik ősz fürteivel, eltanulja tőle a bus gondolatokat, melyek folyton azt susogják: nem boldog, nem szabad a magyarok hazája; illik mondom megállva, elmerengve ünnepelni az ő emlékét egy szegény magyar vándordiaknak, ki lelkében szent hazaszeretettel s e nagy eszmék iránt táplált lelkesedésével tér meg e szent helyre, hogy fáradalmai közepette is szenteljen néhány órát a kegyeletnek.

A városban egy egyszerű munkás emberrel találkoztam. Éjfélén jóval túl volt az idő, sietett talán munkába. Megszólítottam s rövid beszélgetésbe eredtünk. Ah magyar ön — kiáltott fel, midőn meghallotta, hogy Magyarországra törekszem — hisz akkor bizonyára megnézi Kossuth Lajosnak a lakóházát. Épen ma van születésének századik évfordulója!

Miért akarnám, úgy se tudnám leírni azt az érzelmet, a mely perc alatt áthatotta egész valómat!

Ezeket az képzelheti el, ki már volt a hazától távol hosszabb ideig, hogy mily édes, ha valahol rokonérzelemre talál a vándor, ha hallja, hogy tudnak valamit a népről, melyhez tartozónak büszkén vallja magát.

Oh hogy pirul ki az ember arcza a büszke örömtől, a boldogságtól — mert ritka ám ez öröm! Nagyon ritka!

Hisz' ha bolyongva jár az ember a nagy világban, még azon a kis talpalatnyi földön, melyet a nép verejtékéből kisajtolta milliókon tartanak fent, s a melyről azt hisszük, hogy ott ápolják a magyarság eszméjét, védik érdekét, oh még e talpalatnyi földön sem nyugodhat meg csak percze se egy igaz magyar ember, távol üzi onnan az a gyűlölt, hiu, az a gonosz madár s ádáz rosszakarat!

tonai manőverek korlátain, a törvény szelleme (27 §.) értelmében a közös hadügyminiszternek is alá kellett volna írni, de ha nem is írta alá, ezen hires törvény alapján ehhez nekünk megint csak nincs semmi közünk. De meg ha aláírta volna is, megint csak ott volnánk, ahol most vagyunk, ezen törvény szerint nincs nekünk sem jogunk, sem hatalmunk a hadügyminisztert felelősségre vonnunk. Az ilyen törvényt tehát, amely a nemzetet az állami függetlenség legerősebb alapjait képező jogaiból így kitudja „firundczvanzigolni“: minden paragrafusával együtt a poklok mélységes fenekére kellene szállítani, nem pedig annak folytonosan fáklyákat gyujtogatni.

Ezen törvény alapján tehát nekünk összetett kezekkel kell néznünk, hogy ez a hadiparancs hogy költögeti életre az alvó összbirodalmat; hogy nevezeték el a szuverén magyar állam csak „néptörzsek“ lakhelyének; hogy kell az én nemzeti boldoguláomat a nagy egész javára alárendelni; hogy nevezeték a nemzetnek nyelvéért folytatott szentséges harca egyoldalú törekvéseknek; hogy forgattatik ki a törvény sarkából, egységes hadsereget tevén oda, ahol az nincsen; hogy kormányoz. hogy politizál a fejedelem, holott neki ehhez az 1848: III. t.-cikkely 1. szakaszának közjogi korrolláriuma szerint joga nincsen és mindezek tetejébe, hogy tűnik el a magyar király az osztrák császári hatalom érdekszférájába, ahol már a nemzet nem királyával halad egy uton, hanem az osztrák császárral áll szemben.

És miért áll a nemzet az osztrák császárral szemben?

Csupán csak ezért kerestem fel Turint — felelém — s szívesen vettem ajánlatát, hogy elvezet a magyar előtt oly kegyeletes helyre.

Nem messze voltunk tőle, egyszer egy szűkebb utcából kiérve megállt s rámutatott egy szürkés színű emeletes házra eszavakkal: Itt lakott a kormányzó, bucsut vett, hogy munkája után lásson.

Megilletődve néztem körül. Az utca teljesen zajtalan, a ház előtt szép park, benne caesare Bolbó kobnával s árnyékos helyekkel.

A három hatalmas márványtábla rajta arany betűkkel: huigi Kossuth gie quermatore d'Ungherie ende parlu libestre inquerte cane ebbe lempe dimone e mori il 20. Marzo 1894. (Kossuth Lajos Magyarország volt kormányzója a szabadságért való száműzetésben e házban lakott hosszú ideig s itt halt meg 1894. márc. 20.)

Bementem a parkba s egy szembe fekvő padon leülve, gondolkoztam rég elmúlt időről . . . fényes dicsőségről . . . hulló csillagokról . . .

Hűvös hajnali szellő csapta meg orcámat. Felrezzentem. Kelet felől virágos színben játszóttak a felhők s pár pillanat múlva ragyogva tünt fel a nap s a márványtáblát, melyet a hold csak homályosan világított meg, aranyugaraival övezte körül.

Olvassátok el ezt a hadiparancsot s megérthetitek belőle annak nyílt értelmét, hogy az osztrák császár a magyar nemzet jogos, törvénybe iktatott követelései ellen az osztrák népeket hívja segítségül. Mintha csak 1848. szeptemberében volnánk. Akkor is szeptemberben jött az osztrák perfidiának az a magna chartája, amely fölrugta a 48-as szentesített törvényeket. Es olvassátok el a bécsi lapokat, akik kórusban zengenek igent az osztrák császár intenczióinak.

De ha ilyenféle hadiparancsok ellen nem is védi meg a nemzetet Deák Ferencz törvénye: alkotmányunk azért még nem annyira csonka, hogy ne küzdhesünk keserves életünkért.

Ne hadd el a magyar törvényt, de ne is fizess adót senkiistenfiának! Az üres konyhán nemcsak a gazdaszszony boldogul meg, de Bécs is meg fog boldogulni.

Csonka alkotmányod sarkán állva, ne adj ujonczot még önkéntesen se s belpoklos hazaáruló lesz az a magyar, aki önkéntesen áll be osztrák katonának!

Amilyen a jó nap, olyan a fogadj Isten!

Amilyen a mosdó, olyan a törlőköző!

Annyira szeresd uradat és királyodat, amennyire az szeret téged. De ha török is alkotmányodat: te az alkotmánytól, te a törvénytől egy tapodtat el ne térj. Mert eddig is ez volt a legaagyobb erősséged és ezután is ez lesz!

A törvény és a nemzet duzzadó géniusza előtt pedig meg kell hajolni!

S nekem ugy tetszett mintha mindenik betű egy egy nap lenne maga s a betűk mögül hatalmas fényvel szállna ki a száműzött szelleme s a szellő, mely nyugot szabad hivei közül kél, valami édes, lelkesítő, nyugtató melodrámat hozna fülembe: Ha még egyszer azt üzeni.

S most távol Italia gyönyörű egétől s elragadó vidékétől, itthon gondolok vissza e szent percekre. Talán ismét ünnepelünk. Én ünnepelek.

Az ősz kellő sóhajtvá hull el ablakom előtt, mintha csak arról, nyuugatról jönne hogy most ő keressen fel s elhozza a nagy száműzött sóhaját:

Nem szabad még a magyarok hazája!

De im egyszerre a szellő viharrá nő, rázza, tépi a fa lombjokat felhevült lelkem látja mint törős Buda ormaihoz, s mint korbácsolja fel Duna s Tisza habjait s halom a messze szálló ígét a mint zug Kárpátoktól le az Adriáig: Legyen szabad, igazán szabad a magyarok hazája.

Erdei Károly.

még e fátumnak is, nemhogy a külföldön kelt hadiparancsok meg ne hajolnának!

Egy szász lelkész levele felelős szerkesztőnkhez.

(Hazádnak rendületlenül légy hive oh magyar!)

A mai borus viszonyok között, amidőn a cloy-i taborból oly riasztó durranású taraczkból lőttek hazánk alkotmányos bástyájába, a midőn a nemzetiségek uszitása is nyomon következni fog, meg kell becsülnünk azt, ki barátsággal közeledik felénk, ki más fajtabeli létere, bár nem minden elfogultságtól menten, de keresi és becsüli a magyar baráti kezét. . . Ott a regényes határszéli szász községben, Szászujfaluban evangélikus lelkész a főtisztelendő dr. Róth János uram, ki korábbi ösmeretségre hivatkozva, amennyiben egy kirándulás alkalmával házában szíves barátsággal fogadott bennünket — levelet írt felelős szerkesztőnkhez. Az érdekes lelkész, ki falujának valóságos atyja, ha nem is teljesen hibátlanul, de jóindulatulag írta magyar levelét, melyben Seisler János nevű szász diák elhelyezésére kéri fel szerkesztőnkét; aki néhány nap múlva Debreczenbe szándékozik utazni, hogy — mint a szász ujtalusi lelkész ur írja — „mindenekelőtt minél jobban tanulja meg a magyar nyelvet. . .“ A derek fiú kérésére fordult a szászujfalusi ösmerős lelkész ur hozzánk, a kinek a védenczét ezen helyről és alkalomból szívesen ajánljuk valamelyik uri családdhoz nevelői foglalkozásra, vagy azoknak, a kik bármely más módon ennek a fiúnak magyar nyelvi tanulmányait elősegíteni hajlandók és alkalmok van arra. Ezeket kérjük, hogy az ügyben szíveskedjenek lapunk szerkesztőjéhez fordulni; a kihez dr. Róth János szászujfalusi szász evangélikus lelkész ur, ki maga székelyek között tanulta a magyar nyelvet és igen rokonszenves, tudós, emellett gyakorlati észjárású idősebb, de eleven papiférú, levele további részében a mai borus viszonyok között, nem ugyan elfogulatlan, de megis a magyarság iránt barátságos és rokonszenves kijelentéseket írja a távoli határszéli, kies szászujfaluból:

— Hogy uraságod minket is meglátogatott, ezt a körülményt annak jelének akarván venni es szívenben örömmel őrizni, hogy a magyar nem minden esetre ellenséges érzésű, midőn a szászok nevét ki mondja. E bizalmunkban esedezünk mi is azon nap után, mely hazánknak és minden nemzetének az igazságon alapuló békességet hozni fogja! A nemes magyar nemzet legyen hazánknak ös boldogságának védője és őrzője! Ezen értelemben „hazádnak rendületlenül légy hive oh magyar!“ Fogadja: nagyon tisztelt szerkesztő ur hű üdvözlétemet és vegye jónak azt is, a mit nem épen tiszta magyarságban fejeztem ki.

A mai nehéz napok mint kedves, távolból ragyogó napsugár tűnik felénk ez a levél, melyben a határszéli szorgos fajnak ezen érdekes papja barátságos üzenetet küld hozzánk. Mi honfitársi testvéries köszönettel és üdvözlettel fogadjuk a rokonszenven jelét, midőn a cloy-i hadiparancs köztétéle után az idegen ajku honfitársak ránk uszitgatása is nyomon következhetik. . . Méltán melegei ekkor szívünket és lelkünket az érdekes határszéli szász lelkész intő buzdítása:

— Hazádnak rendületlenül légy hive oh magyar!

A „Debreczen“ királysértési pöre.

— Esküdtszéki tárgyalás. —

Debreczen, szept. hó 21.

A debreczeni kir. törvényszék mint esküdtbírósg ma tárgyalta azt a királysértési pert, melyet az ügyészség indított a „Debreczen“ 1903. márcz. 24. számában megjelent „Magyarok királya“ cz. vers miatt.

A versért a felelősséget lapunk felelős szerkesztője ifjabb Móricz Pál vállalta el. A költemény szerzője Rudnyánszky Gyula jeles poéta, ki barát emléküli küldte el a verset melyet az közreadott.

A tárgyalás iránt szokatlan érdeklődés nyilvánult. Az esküdtszéki terem zsufolásig megtelt hallgatósággal.

A vádlott védelmére dr. N e s s i Pál országgyűlési képviselő, jeles ügyvéd érkezett Debreczenbe.

A bíróság következőkép alakult meg: Elnök: Szücs Miklós, bírák Szeőke István dr. és Patay István dr.

A vádhatóságot dr. Bálint Zsigmond kir. alügyész képviselte, míg a védelmet dr. N e s s i Pál orsz. képviselő látta el. Jegyző Gáber József.

Féliz órakor nyitotta meg elnök a tárgyalást. A formalitások elintézése után elnök felhívta a hallgatóságot, nyugodtan viselkedjék. E város lakossága — ugymond — évszázadok óta híres nyugodtságáról, puritán-ságáról és komoly gondolkodásáról ösmertes. Hisz meg, hogy a város itt megjelent lakosai nem fogják e hírnevet csorbítani, méltók lesznek a régi Debreczen híréhez.

Ezután Móricz Pál vádlottat az általános kérdésekre hallgatta ki az elnök:

Elnök: Neve?

— Móricz Pál.

Elnök: Foglalkozása?

— Hirlapíró.

Elnök: Büntetve volt?

— Nem!

Elnök: Katona?

— Igen, lemondottam tiszti rangomról, őrmester vagyok.

Az esküdtek jelenlétét konstatálták ezt követőleg. Rajzó Miklós igazolatlanul maradt el, a bíróság 40 korona pénzbüntetéssel sújtotta.

Az esküdtek kisorsolása következett: E s k ü d t e k l e t t e k : Molnár Lukács, ifj. Erdélyi Pál, Nagy Lajos, Czabán Dániel, Halmágyi József, dr. Kovács József, Nádai Rezső, Rankai Béla, Kerékgyártó István, Liszka Nándor, Fried Lajos, dr. Gutfreund Sámuel. Pótesküdték: Rochlitz Arthur és Fábian Lajos Mór.

Az esküdtszék megalakítása után felolvasták a vádhatározat rendelkező részét, mely szerint ifjabb Móricz Pál lapszerkesztő ellen az ügyészség a btkv. 140. §. 2. bekezdésébe ütköző királysértésvétségéért és ezzel eszméi kapcsolatban levő a btkv. 173. szakaszába ütköző izgatás vétsége miatt emel vádat. Az inkriminált részeit olvassák fel a versnek.

Móricz Pál kihallgatása.

Elnök: Megértette a vádat, bűnösnek érzi e magát?

Vádlott: Meg. Nem érzem magam bűnösnek.

— Ön írta a verset?

— Nem. Rudnyánszky Gyula. Tőle kaptam a verset baráti emlékül, nekem megtetszett hazafias hangja, abban olyan igazságok vannak, melyek milliók szívéből és így az enyémben felhangzanak és emiatt tisztán hazafias meggyőződésből hoztam nyilvánosságra. Sok igazság, panasz van abban, de királysértés nincs, csak panaszkodás a magyarok királyához és én nem is hittem, nem is gondoltam arra, hogy emiatt még perbe is foghatnak. A verset saját elhatározásomból, Rudnyánszky felhatalmazása nélkül tettem köze a lapban.

A vádlott kihallgatása ezzel véget ért. Ezután felolvasták a verset egész terjedelmében, mely így hangzik:

Magyarok királya.

Magyarok királya!
Mit csinálsz te velünk?
Hát jót mi már tőled
Hiába remélünk?
Ha könnyezettél: sirtunk;
S te ugy szeretsz minket,
Hogy egyre feltéped
Régi sebeinket?

Két kezed van, felség.
Mienk csak az egyik;
Mért láttuk oly ritkan
A másikat eddig?
Jobbodat az osztrák
Fogja diadallal;
Mifélenk mért sújtasz
A mostoha ballal?

Mind a mi kegy, pompa,
Mért jut a czudarnak?
S mért tőröd, hogy minket
Te nevedben marnak?
Mért vagy Bécsben otthon
S csak vendég minálunk?
Mikor mi elébed
Igaz szívvél állunk.

Tizenhárom sebből
Vérezte ez az ország;
Ősi szabadságát
Pribékek elorzák;
Kedvedért a nagy gyászt
Mély sirba temette;
Mért vijjog hát véreséd
Még most is felette?

Az a gyűlölt nótá
Mért ingerli vérünk?
Neked mi, királyunk
Egy nótát sem élünk?
Az a két szín mért csap
Orcánkba galádul?
S mért ne ígyünk mámort
Rákóczy dalából?

Magyarok királya!
Szívünket mért téped?
Hisz nincs a magyarnál
Hűségesebb néped.
Nagy a bizodalunk,
Hires a hűségünk —
S ezért mi örökké
A gyeheenná égjünk?

Te vagy az oltárunk,
Te az imádságunk;
De jaj ha mi egyszer
Véres rendet vágunk!

Hogyha elfecsérled
Legdrágább javunkat,
Magyarok királya
Rettegd haragunkat!

Jaj ha mi még egyszer
Véres rendet vágunk:
Isten káromlásá
Válik imádságunk —
S meg nem pihen addig
Haragunk kaszája,
Mig szabaddá nem lesz
Magyarok hazája.

Rudnyánszky Gyulát hallgatták ki nint tanut. Elnök: Rudnyánszky Gyula nyilatkozott, hogy a költeményt ki írta?

T a n u : Én írtam a költeményt. Közre nem adtam. Márczius 15-én beszélgetve Móricz Pallal, szóba jött, hogy nekem van sok olyan költeményem, mely nem jelent meg a nyilvánosság előtt, adnék neki baráti emlékül. Én hazamenve, kikorestem a „Magyarok királya“ cz. költeményt, elküldöttem Móricz Pál barátomnak és ő viszonzásul szintén elküldötte egyik értékes és szép művét. Másról, arról, hogy közreadja, vagy ne adja, szó sem volt köztünk. Baráti emlékül sdtam át.

Nessi Pál védő intéz kéérdést a tanuhoz.

— Másnak is elküldötte ezt a költeményt?

— Nem!

— Felis olvasta valakinek?

— Nem emlékszem?

— Tudja e azt a tanu ur hogy ezt a költeményt az egész országban szavalják, hogy a nemzet közkincsévé vált.

— Ezt nem tudom, de az országból többen fordultak hozzám küldeném el.

N e s s i Pál: Miféle intencziók vezették a költemény megírásánál?

Rudnyánszky Gyula: Közvetlen forrása ennek a költeményemnek is mint minden írásomnak egyetlen forrása a költői ihlet volt. Ez ihletett a F e k e t e s á r g a című hazafias versem írására, melyért szintén hasonló per folyt Pap Zoltán a vers elszavalója ellen. Ez vezetett minden hasonló költeményem írásánál is. Személyek ellen soha nem írtam: gyűlölet, lázítás, sértés czélom soha nem volt; de azt tartom a költő egyetlen kötelességének, hogy a mit nemzete jogai és igazsagai szívében érzést, agyában gondolatot ébresztenek azt bátran, nyiltan mondja el nemzetének.

A kérdések feltevése.

A bizonyító eljárást a tanu kihallgatásával befejezték, a kérdések feltevése fellet határozott a törvényszék.

A törvényszék a következő két kérdés feltevését allapítja meg:

És pedig:

1.) Bűnös-e ifj. Móricz Pál abban, hogy a „Debreczen“ című politikai napilapnak 1903. évi márczius 24-iki számában „Magyarok királya“ felirat alatt közzétett cikknek a vádiratban megjelölt — nevezetesen annak fenyegetéseket tartalmazó szavaival mint szerző a király személyének sérthetőségét megtámadta-e.

2.) Bűnös-e ifjabb Móríc Pál abban hogy a „Debreczen“ ez. politikai napilapnak 1903. évi márczius 24-iki számában „Magyarok királya“ felirat alatt közzétett cikknek a vádiratban megjelölt szavaival mint szerző királysértést követett-e el?

A vádbeszéd.

A kérdések feltevése után Bálint Zsigmond dr. kir. alügyész tartotta meg vádbeszédét.

A vádbeszédben elfogulatlanságra inti az esküdteket, majd a magyar nemzet hies királyhűségére, mint mondá „r a b s z o l g a h ű s é g é r e“ hivatkozik, s Deák Ferenczet állítja mintaképül, mint a ki minden erős magyarsága mellett is megtartotta a király iránti tiszteletet Majd a király fenségét és serhetetlenségét fejtegeti törvényeinkből, s bizonyítja, hogy az inkriminált részek evvel ellenkeznek. A joggyakorlatból igyekszik bebizonyítani, hogy bár bebizonyosodott, hogy nem a vádlott a szerző, mégis szerzőként büntelhető. Kéri az esküdteket a bűnösség megállapítására:

A védbeszéd.

Utána Nessi Pál dr. tartotta meg védbeszédét. Beszéde elején festi az ország lázas állapotát és a szomorú idöket, az utóbbi négyszáz év folytonos szenvedéseit, felhozza, hogy a koronázás után 33 évig nem volt királysértés, utóbbi idöben pedig folyton ily ügyeket tárgyal a bíróság, a mi az idök jele. A költeményre atterve, azt a hazafias fellángolás gyümölcsének tartja. Az aranybullában megállapított ellentállási jogra (31. §.) hivatkozik, melyet vesztogatás útján eltöröltek ugyan, de azért a magyar ember mindig tudja, hol van vége a királyhűségnek és hol kezdődik a szolgálékűség. A vers valóságos himnusz a királyhoz, imádság és jogos feljajdulás. Az esküdtek hivatása nem az, hogy a törvény betűjéhez szigoruan ne ragaszkodjanak, hanem inkább igaz lelkiismeretük szerint itéljenek. Tartalmas érvekben gazdag gyönyörű beszédét azzal fejezi be, hogy nem lehetséges, hogy magyar ember magyar embert eli éljen, mert magyar hazafi akart lenni. A vádat beigazolván egyáltalában nem látja és felmentő ítéletet kér.

Az ügyész válasza.

Az ügyész röviden válaszol, a védő érvei közül egyet próbálva megdönteni, ismét Deák Ferenczre hivatkozva. Figyelmezteti az esküdteket, hogy a törvény alapján itéljenek, s hogy kegyelmezési joguk nincs.

A védő viszontválasza.

Nessi Pál válaszol az ügyésznek. Nem helyesli, hogy vádiottat Deák Ferenczcel hasonlítja össze. Deák államokmányt szerkesztett s nem odát irt. Az is számbaveendő, hogy vádlott csak közölte s nem irta a költeményt. Különben is a költeményben sértés nincs, azt az ügyész sem tudta kimutatni. Kéri, hogy mondják ki a felmentő ítéletet.

A vád és védbeszédet lapunk holnapi számában egész terjedelmében hozzuk.

Az idény előrehaladtával

mélyen leszállított áron

Elnök ezután déli félegyórakor a tárgyalást délután 3 órára halasztotta el.

Az ítélet.

Délután 3 órakor elnök az esküdteket oktatta ki, kik aztán visszavonultak.

Rövid tanácskozás után kihirdették az eredményt, mely szerint **az esküdtek ifjabb Móríc Pált a királysértés vétségében nem bűnösnek mondták ki, minek alapján a törvényszék ifjabb Móríc Pált a vád alól felmentette.**

Az esküdtek verdiktjét a hallgatóság kitörő lelkesedéssel, tapssal és éljenzéssel fogadta.

Ha a kétségbeeséshez.

Ha a kétségbeeséshez
Közel, föl az égre nézz :
Uj gyötteleim, a mit érzesz.

Mondhatatlan vágy két benned
Rejtelmire a Mindennek . . .
De a kulesa, de hol ennek ?

Hiszen ott t az egek' lánjja,
Csillag' ezer miriádja, —
De ha lelked még sem látja !

Hiszen ott van, levilággol —
Mindegy ! földi mégis fátyol :
Az az észbomlasztó távoll !

Mit ér, hogy a hit föl szárnyaz ?
Sziiruszig még elszállhatsz, —
De keresed már a támaszt.

Ah hogy' alélsz, hogy' hulsz egyben.
Vissza, vissza . . . tehetetlen
Fájdalommal a szivedben ! . . .

És hát soha, senki, senki.
Ki e titkot föllebbenti.
Ki a végig el tud menni ?

Hogyan ? . . . Mi, az Egész' tagja :
S az egészről elbagyavta ?
A szivéből kitagadvá ? . . .

Ki vagy te, ki ott fenn trónolsz ?
Hogy ennyire tiprasz, sujtolsz —
Oh, vagy te is másnak hódolsz ?

Másnak, a ki hozza törvényt,
S állít vala téged' önként;
Hogy tilalmán be ne törnének.

Igmándy Miklós.

NAPI HIREK.

Mi a passzív rezisztencia ?

A vidék több helyéről kérdezősködtek, mi az a passzív rezisztencia, vagyis inkább miként azt a gyakorlatban megcselekedni ? Hogyan kell tudniillik az adómehtagadást törvényes módon kijelenteni és végrehajtani ? A hová még nem ment volna el a megfelelő válasz, hazafias szivességgel sietünk mi etjuttatni : úgy kell passzív rezisztálni, ahogy megcselekedte tegnap Kiskunfélegyháza. A képviselőtestület egyszerűen kimondja határozatilag, hogy az állami adókat nem-

kaphatók : női ruhaalk, blouzek, fekete gyászruhák nagyválasztékban, férfi és női fehérneműk, vásznak, batisztok, kartonok és zefírek, nagyválaszték gyönyörű nap és esernyők, paplanok, szövetek igen szép választékban érkeztek meg a „Kendő királyné“-hoz Debreczen, Dégentfeldtér Építkezéshez alkalmas bokréta-kendők nagy választékban. | Stein László kézmű, vászon és rövid-aru raktára.

csak behajtani, hanem még befizetni sem engedi, azt a tisztviselőjét, aki ennek ellenére elfogja az adófizetést, fegyelmileg elcsapja, erről szóló határozatát azonnal kellő módon hirül adja a község lakosságának, végezetül pedig, hogy legeslegbiztosabb legyen a határozat végrehajtása, elküldi az egész adóhivatalt nyaralni, sőt a helyzethez képest még akár — teleni is . . .

Kossuth lakoma.

Szombaton este, Kossuth Lajos halásának százegyedik évfordulóján, a hazafiapolgárság nagy számmal gyült össze Törő vendéglőjében, hogy Kossuth emlékének szenteljen egy pár órát. Talán politikai látáhatár felhőssége is hozzájárult, hogy a lakomán lankadattan nagy számmal jelentek meg. Az izletes vacsora után a Kossuth-kupával kezében Kis Albert nyitotta meg a pohárköszöntők sorát, magas szárnyalású gyönyörű beszédben, melybe a jelen politikai helyzet miatt aggodalom is belevegült, élesztvén fel Kossuth emlékét. Beszéde után a község felállva énekelte el a Hymnuszt. Majd Bakonyi Samu Debreczen második kerületének képviselője tartott hazafias lelkesedéstől áthatott gyűjtőhatású beszédet. „Történelmi nagy idök előestéjén állunk“ mondta beszéde elején, majd a hadparancsra czélozva, idez Madách „Ember tragédiájából“ „Ébredj álomkép érezd kezem végzetes hatalmát“. Így ébreszti fel az Embert az örök tagadás, Lucifer. Így ébresztett fel minket is álmainkból a magyar nemzet jogainak örök tagadási szelleme. A gyűjtő beszéd után orkászserüen tört ki a lelkesedés, mely csakhamar a Kossuth nóta hangjaiba csapott át. Azután B. Nagy János, a függetlenségi kör elnöke olvasta fel Thaly Kálmán következő tavrátat : „B. Nagy János körelnök Debreczen Törő vendéglője. Kaszarói vissza térve a mai nagy napon összegyült elvtársakat honfiúi szivből melegen üdvözli öreg kurucz polgártársuk Thaly Kálmán. A sürgönyre a következő választ küldték :

Dr. Thaly Kálmán, Pozsony. Kossuth Lajos születésének százegyedik évfordulóján meggyújtottuk nagy Rákóczi Ferenczünk fátylát. E faklya fény beragyogja az élő legnagyobb kurucznek szeretet alakját. A magyarnak Istene aldjá erősítse e legnagyobb kuruczot a szabadság órvárosának diszpolgárat első kerületének szeretett, szágos képviselőjét. B. Nagy János. Természetesen többen is beszéltek még és az is természetes, hogy az összejövetel lelkes hangulatban a késő éjjeli órákig tartott.

Rakamaz leégett.

Rakamaz község tegnap este leégett. A tűz állítólag úgy keletkezett, hogy bucsusok jártak ott és azok vigyázatlansága idézte elő a tűzvészt, mely a község harmadnegyed részét elhamvasztotta.

Személyi hir.

Bakonyi Samu dr. városunk második kerületének országgyűlési képviselője tekintettel a fontos politikai eseményekre tegnap délután Budapestre utazott.

Könyvtáros választás a főiskolában.

Régen volt olyan élénk mozgalom a könyvtárosi állás betöltése körül főiskolánkban. A választás alkalmán, férfi és női főhírneműk, nagyválaszték gyönyörű nap és esernyők, paplanok, szövetek igen szép választékban érkeztek meg a „Kendő királyné“-hoz Debreczen, Dégentfeldtér Kenyérpiacz. Stein László kézmű, vászon és rövid-aru raktára.

ban, mint ez alkalommal. Két jelölt áll szemben egymással: Kun Szabó Gyula és Pálur Miklós, mindketten hittanhallgatók. Ez évben ugyanis a theologusok közül kell választani. Természetesen maguk a theologusok tudják legjobban megítélni, hogy a körülök való két jelölt közül melyik méltóbb a könyvtárosi állásra. A theologusok óriási többsége Kun Szabó Gyula köré csoportosul, világos tehát, hogy Kun Szabó Gyula a hamisítatlan közhangulat szerint ez állásra a legérdemesebb. Azonban a jogászok is tömött sorokban állanak Kun Szabó mellett. Különösen a magasabb éves, komoly öregebb jogászok. Pálur Miklós pártja pedig csaknem kivétel nélkül első éves jogászokból, a kedélyesen úgynevezett „golyák”-ból áll. Ilyen viszonyok között Kun Szabó Gyula megválasztása teljesen bizonyos. Ez nem is lehet másként. Kell, hogy az érettebb és komolyabb ifjúság akarata érvényesüljön. A közérdek és igazság kívánja ezt. Mert hisz az első éveseket, mivel járatlanok és a viszonyokkal ismeretlenek akárki mellett is könnyű „megfogni.” A szerdán d. u. 2 órakor kezdődő választás teljes bizonyossággal Kun Szabó Gyula győzelmével végződik.

Hajdu vármegye közgyűlése.

Igazán hazafias hangulatban ült össze ma Hajdu vármegye törvényhatósága, hogy hallassa szavát a mai komoly napokban. A gyűlés lefolyásáról holnapi lapunkban fogunk érdemlegesen és hozzá méltólag megemlékezni. Most csak annyit, a közgyűlés egyhangulag kimondta:

1. hogy fölír a képviselőházhoz a három éves katonák törvénytelen visszatartása ellen s ezen határozatát pártolólag megküldi a törvényhatóságoknak.

2. A chlopy-i hadiparancs fölött, mint amely alkotmányunkat és közjogunkat mélyen sérti, megbotránkozását fejezi ki s szintén felír ellene.

3. Nemcsak az adóbehajtását szünteti meg, a vármegye területén, hanem utasítja a vármegye területén levő összes városok és községek hatóságait, hogy az állami adókat még az önként jelentkezőktől se fogadják el.

E hazafias határozatot megérdemlik, hogy s ivünkéből gratuláljunk nemes Hajduvármegyének, Bocskay derék népének.

A lelenczház ügye.

Tegnap délelőtt Puky Gyula főispán elnöke alatt egy küldöttség melyhez a miniszter képviselében Ruffy Pál kormánybiztos és Némethy Károly miniszteri tanácsos csatlakoztak, megtekintették az országos lelenczház helyiségeit s eddigi építkezését. A szerződés értelmében ugyanis a lelenczház a vállalkozó ez év november hónap elsejére tartozik ugyancsak átadni, de a bizottság már most arról kívánt meggyőződni, hogy ez őszön nem volna e már az épület céljainak átadható. A helyszínen nyert tapasztalatok szerint azonban az épület legfeljebb tavaszra lesz céljainak átadható, amiről is a bizottság meggyőződve a lelenczház számára valószínűleg ideiglenes helyiségről fog majd gondoskodni.

Az izraeliták ujéve.

Kedden lesz 5664 ik esztendeje annak a napnak, melytől kezdve a zsidók idősza-

mitása folyik. Érdekes, hogy a zsidók ujéve 1803-ban s 1853-ban is a keresztény időszámítás szerint ugyanazon napokra, szeptember 22—23-ikára esett. Zsidóhitű polgártársainknak egyik legnagyobb ünnepük az ujév. Dogmáikat követve ekkor kezdik meg a vezeklést a Jehova kiengesztelésére azon bűnükért, miket a múlt évben elkövettek. A vezeklés a hosszunapig tart, mely az idén október 1-ére esik. Az ujévi ünnepek előestéjén, hétfőn este nagy istentisztelet lesz az összes templomokban.

Népesedés Debreczenben.

Az anyakönyvi hivatal jelentése szerint az elmúlt héten a születések száma 57 volt. Ebből 30 fiú és 27 leány, az elhaltak száma 33. A természetes népesedés tehát 24.

A debreczeni régibb diák életből

pompás visszaemlékezéseknek közlését kezdjük meg „Csarnok rovatunkban.” Az öreg kollegium hajdan erőteljesebben pezsgő életének a kedves virágai vannak ez írásban összegyűjtve. Olyan öreg diák kötötte bokrétaiba szürkült fejjel, a ki ma is erőteljes, eleven, szerepívő tagja volt annak a diáksercegnek, melynek eredeti szokásai, csínytevései, testvéries összetartása az ősi iskola falán kívül is nevezetessé, híressé tették a debreczeni diák életet. Ez az öreg diák, a pompás visszaemlékezéseknek írója régi munkatársa már lapunkban, Timár Imre, a ki zamatatos magyartollával, eleven, ötletes előadásával érdekfeszítően eleveníti fel a kollegium hajdan erőteljesebben, jellegzetesebben pezsgő, páratlanul eredeti és kedves kálvinista diák életét.

Kirakat tűz.

Szombat este könnyen végzetessé válható veszedelemtől mentette meg egy inasgyerek a Benyáts Emil üzletet. Az esti órákban, mikor az üzlet gázlámpáit felgyújtották a Rózsa-utca felőli kirakat egyik lámpaüvege elcsattant. A szabadon kiömlő égő gáz belekapott a kirakat felső deszkázatába és a tűz lassan terjedt. — Az üzletben senki sem vette észre a veszedelmet s ki tudja, hogy a sok könnyen gyuló szövet közt a tűz mivé fejlődhetett volna ha egy inasgyerek a bajt idejében észre nem veszi. Beszaladt a boltba, értesítette a szomszédokat, mely néhány percz alatt eloltotta a tüzet.

Legelőbér hátralékok behajtása.

A városi Tanács az 1903. évi legelőbér hátralékoknak sürgős behajtását rendelte el, a hátralékosok névjegyzéke a rendőrfőkapitányságnak azon utasítással adatott ki, hogy mindazon legelőbér hátralékosok ellen — a kik a fizetést f. 1903. év október hó 1-ig nem teljesítik a legelőbérnek végrehajtás útján leendő behajtása iránt a legszigorubbán járjon el.

Díjlövészet.

A Polgári Lövész egyletnél 1903. szept. 20-án díjat nyertek. Legtöbb körrel Fodor József 4 koronát. Legjobb mély lövéssel Fürst Ödön két koronát. Junor díjat nyertek: Legtöbb körrel Kaszanyiczky Andor 2 koronát. Legjobb mély lövéssel Varga József 2 koronát.

Elveszett.

Szombaton azaz e hó 19-én d. u. az 1. számú városi villából három db. 2 hónapos kis kölyök kutya: 1 fehér gyapjas szőrü

fekete fejjel, 1 fekete-fehér foltokkal, 1 szürke fehér tarka. A megtaláló illő jutalomban részesül ha azokat szerkesztőségünkbe vagy a városi főjegyzői hivatalba beviszi.

A Kossuth-Dalkör dalestélye.

Fényesen sikerült dalestélyt rendezett tegnap este a Bika-szálloda dísztermében a Kossuth-dalkör. Városunk e legifjabb. — de már is erősen kifejlett dalegylete tegnap este is tanujelét adta buzgalmának és képességének. Az előadott számok mindegyikével nagysikert arattak és a precíz, gondos betanítás a Kökért Gusztáv karmester érdeme. A műsor egyik kiemelkedő száma a Grád Rezső gyönyörűen előadott basszus szólója volt. Szép és tömör mélyhangját mindenki feszült figyelemmel hallgatta. A műsor után késő éjjeli órákig tartó táncz következett, melyhez a talpalávalót Jónás Lajos kitünő zenekara szolgáltatta. A tánczestélyen jelenvolt hölgyek névsora a következő:

Asszonyok; Kardos Józsefné, Grád Rezsőné, Tóth Ferenczné, Lőrincz Mátyásné, Medgyesi Dánielné, Medgyesi Gáborné, Dobos Endréné, Oltó Henrikné, Gyenge Andrásné, Mester Sándorné, Csáki Sándorné, Csehi Mihályné, Kiss Ferenczné, Nagy Józsefné, öz. Cseresznyés Mihályné, Farkas Imréné, Zarkai Dánielné, Gali Jánosné, Szabó Albertné, Sarkány Sándorné, Szatmári Györgyné, Kereszturi Lajosné, dr. Bacso Dezsőné, Domján Lajosné, Varga Péterné, Lévai Izsóné, Jóna Mihályné, Ferge Istvánné, Sárosi Janosné, Papp Albertné, Bacso Istvánné, Komády Istvánné, Kovalovszki Jánosné, Balogh Andrásné, Szabó Jánosné, Biró Jánosné, Szekeres Lászlóné, Kovács Józsefné, Szabó Józsefné, Némethi Józsefné, Király Ferenczné, Koszteczi Bertalanné, Lekner Karólyné, Nagy Józsefné, Ungvári Dánielné, Nagy Jánosné, Böszörményi Imréné, Kecskés Jónásné, Fülöp Jánosné, Hosszu Istvánné, Csóka Jánosné, Makai Sándorné, Hajdu Józsefné, Nancsi Józsefné, Hubert Károlyné, Jándi Balintné, Konrád Emilné, Bagoly Andrásné, Pócsi Imréné, Pasztor Jánosné, Sarkány Antalné, Bazsek Lajosné, Nehéz Józsefné, Sipos Gyulané, Kleinfeller Károlyné, Liptainé, Örmös Imréné, Tóth Gáborné, Horváth Józsefné, Erdődi Lajosné, öz. Munkácsi Mihályné, Koszma Mihályné, Kelemen Sándorné, Dihen Jénosné, Dávid Istvánné, Kovács Jánosné.

Leányok: Jóna Erzsike, Kovács Rózsika, Bartha nővérek, Pap Esztike, Balogh Mariska, Téglási Juliska, Szekeres Margitka, Némethi Esztike, Király nővérek, Lutner Mariska, Fojtényi Mariska, Molnár Juliska, Bagoly nővérek, Nagy Ilona, Pócsi nővérek, Pasztor Mariska, Horváth Juliska, Munkácsi Mariska, Káliszi Rozsika, Tóth Esztike, Rác Ilona, Szabó Esztike.

Nagy Dankó hangverseny a Hungária Kávéházban.

Holnap kedden este Magyar Testvérek zenekara által a Népszínházban előadott műsorral és a kapott koszorúk kiállításával mellettként Dankó hangversenyt tartanak.

Dr. Boldisár Kálmán

Rákóczirol és a kuruczokról írott könyve lapunk kiadóhivatalában 30 fillérért kapható. Kapható lapunk összes kihordóinál, a tözsdékben és könyvkereskedésekben.

Popper Dávidné

okleveles szülésznő lakása Debreczen, Hatvan utca 31 sz. az udvarban.

Igyunk

Avas ujfalusi „Oroszlán“ természetes égvényes savanyu gyógyvizet, üvegenként 12 fill. Kapható kizárólag a Schwarz féle dohánytözsében. Piacz-u. 29. szám, a városházzal szemben.

Olvassuk a „Karikás“ élcslapot.

IRODALOM.

A debreczeni világljáró diák könyve.

A debreczeni öreg kollegium évszázadok óta nevelőháza az erős fejű, erős karu magyar tanuló ifjuságnak. Ezek közül az ifjak közül nem egy disze, nem egy oszlopa fejlődött nemzeti küzdésünknek és életünknek. Az öreg kollegium mai ifju nemzedéke között ilyen erős fejű, erős karu és szép jövőre hivatott ifjunak tartom Erdei Károly theológust, a ki most „Gyalog a vén Európán keresztül“ czimén könyvet akar kiadni. Ugyanis Erdei Károly méltán nevezhető Európában a gyalogias bajnokának és mint ilyen erős izmával, erős fejével, páratlan szívóságával nem rettent vissza attól, hogy már kora ifjuságától kezdve keresztül-kasul esatangelja Európát; de nem a vasuti kocsi uras, lagyan rengő kerekese házaiban, hanem mint kerges zsebű magyardiákhoz illik: — gyalogosan. Nagy testi, nagy lelki-erő kellett ezen utaknak a megtételéhez. Szegény, pártfogó nélküli magyar diáknak idegen ország ösvényein barangolni, idegen népek tűzhelyeinél szerény, alig megértett vendég módjára melegedni . . . De az Erdei Károly tapasztalainak kincsesházát gazdagon gyarapították ezek az utak, melyekről most könyvalakjában kapunk beirást. Erdei Károly, ki különben tüzeslelkű ifju nemzetének okulásul írja ezen érdekes könyvet, melyre hogy minél számosabban fizessetek elő: ajánljuk, erős fejű, erős karu magyar diák írja ezt, abból a fajtából való, mely fajtának tölgys sudarát képezi Körösi Csoma Sándor . . . A debreczeni világljáró diák által kibocsátott előfizetési felhívása így hangzik:

Buzditást merítve azon sikerből, mely pár évvel ezelőtt megjelent „Gyalog Párisba És Vissza“ czimű szerény utirajzomat kísérte, elhatároztam, hogy londoni gyalog utamat is, melyet Magyar-, Német-, Angol-, Francia-, Svájc- és Olaszországon, továbbá az osztrakörökösödési tartományokon keresztül tettem, szintén megírom, bizva az ifjuság s a közönség lelkes, jóakaratu pártfogásában. Művem megírásánál kettős cél vezetett. Az egyik az, hogy a turistaság s a tanulmányutak terén pár év óta tapasztalt fellendülést csekély erőmmel erősítsem, szilárdítsam, a fellángolást magassabbra éleszteni igyekezzem, mint a hogy eddig törekedtem s buzgolkodni fogok ezután is, mivel szent meggyőződés az, hogy menél jobban ismerjük első sorban hazánkat, aztán a külföldet, annál inkább szélesbül látókörünk, tökéletesbül ítéletünk, növekszik munkaképességünk és munkakedvünk: tenni a hazáért, nemzetünkért. Ezt a célt gondoltam, hogy elérjem az egész művön keresztül vonuló hazafias szellem kidomborításával.

Másik célom az volt, hogy mindazoknak kik kíváncsiak, vagy legalább is érdeklődve tűzik maguk elé a kérdést: hogyan lehet gyalog bejárni Európát? — a maga egyszerű érdekességében elbeszéljem azon tapasztalatokat, melyeket az annyira különböző nemzetek között szereztem, az eseményeket, kalandokat, melyek velem történtek a nagy Németország-, a ködös Albionban Provence daltelt mezőin, az Alpok magas ormai havasai között s Italia narancs s pálmáligetekkel telt gazdag völgyében s ebben a mi édes legszebb magyar hazánkban. Ugy hogy ha sikerült elérnem a magam elé tűzött célt, akkor e megjelenendő mű hasznos mulattató lesz mind a közönség, mind pedig különösen az ifjuság számára. A mű czime: „Gyalog a vén Európán keresztül.“ Terjedelme tiz-tizenkét nyomtatott iv (160—200 l.) Előfizetési ára füzve 2 kor. díszkötésben 3 korona 60 fillér. Midőn ezen előfizetési felhívásomat közrebocsátom, kérem mindazokat, kik az ügy iránt szeretettel viseltetnek, hogy annak megjelenését részint megrendeléseikkal, részint előfizetők gyűjtésével előmozdítani sziveskedjenek. Gyűjtő-íveket helyben szóbeli, vidékre egy levelező-lapon kifejezett kérésre barkinek szívesen juttatok kezéhez. A mű decemberre jelenik meg. Gyűjtők 10 előfizető után tiszteletpéndányt kapnak. Ugy az előfizetési díjak, mint a gyűjtőveket való megkeresés a „Közöny szerkesztősége. Collegium Debreczen“ czimre küldendő 10 fillér postaköltség esatolandó. Kelt Debreczenben, 1903. szeptember 20. Erdei Károly 3 éves theológus.

A „közkórház titkaiból.“

Vettük és készséggel közöljük a közkórház igazgató főorvosának következő nyilatkozatát, mely a fenti czim alatt, fentartással közölt cikkünkre szolgál részletes kimerítő felvilágosításokkal:

Tekintetes Szerkesztő Ur!

Becsés lapjának (a „Debreczennek“) 179-ik számában a „közkórház titkaiból“ czimű irányzatban cikk (nem volt irányzat) a cikkl — Mi egyedül a közérdeket szolgáljuk. Szerk.) jelent meg, a melynek állításai, ha valóban igazak volnának, szomorú világításban tüntetnék fel ezen humánus intézet belállapotát.

Szerencsére maga a cikkirő is kételkedik ama szárnyaló hírek s emelt súlyos vádak valódiságában, mintha a betegek ott oly mostoha elbánásban részesednének, a melynek most városzerte beszéd tárgyát képezik.

Megvallom, hirlapokban nem szívesen tárgyalok kórházi kérdéseket, melyek nem a nagyközönség elé valók, de mivel cikkirő egyenesen felhívott erre s intézetünk jó hírneve is úgy kívánja, erre is ráhatároztam magamat.

Szabadságidőmet felhasználva épen távol voltam a városból, mikor kórházunkban ezen két mérgezés történt, s csak másnap reggel, hivatalos működésem megkezdésekor tudósítottak engemet a két öngyilkossági esetről, a melyhez következő nap egy harmadik is járult. Azonnal intézkedtem, hogy az illetők a vizsgáló bíróság és rendőrség által kihallgattassanak.

Hivatalosan jegyzőkönyvek vétettek fel az öngyilkossági esetekről, melyek részrehajlás nélkül leírják annak lefolyását s feltárják annak indokait. Így hát minden titkolódzás ki van zárva.

A tényállás im ez: Az öngyilkossági kísérlet corrutiv praktikával szeptember 7-én este történt. Főszereplő és bünszerző benne

b. Nagy Erzsí kéjeány volt, ő vette rá, mintegy szuggerálta Kalba Zsuzsa és Kézi Eszter társait, hogy vele együtt haljanak. A pastillákat, összesen 8 darabot, ő lopta ki furfangos módon Nagy Imréné ápolónő záros fiókjából, mely véletlenül addig nyitva maradt, míg az utóbbi a vacsoráért ment. b. Nagy Erzsí 5, Kalba Zsuzsi 3 pasztillát nyelt el, Kézi Eszter, minthogy az emelet már ekkor el volt zárva, s így az osztályból, a hol feküdt, le nem jöhetett, bajtársul nem szegődhetett. Kalba Zsuzsival mérge kinin adagja is gyorsan végzett daczára a rögtön alkalmazott segélynek (gyomor mosás). b. Nagy Erzsí 4 napig kínlódott míg kiszendetted. A harmadik öngyilkos Bársony Róza szept. 9-ikén ugrott le az I-ső pavillon emeleti ablakából azért, mert kezelő orvosa gyógyulatlan a kórházból, ki nem bocsátotta. A szenvedett csonttörések és nagyfoku zuzódások következtében ma reggel ő is meghalt.

Hogy állunk az indokokkal? b. Nagy Erzsí bevallotta, hogy eltökélt szándéka volt, magát minden áron elpusztítani, attól való féltében, hogy ha meggyógyul és kimegy a kórházból, a rendőrség haza tolonczoltatja.

Már a kórházon kívül egyszer felakasztotta magát, de levágták, aztán marólugot ivott, ezzel jutott a kórházba, szerelmes is volt, tehát lelki világa teljesen elzűllött. — Kalba Zsuzsa suggestiónak lett áldozata, és semmi más okot adni nem tudott mint azt, hogy b. Nagy Erzsí vette őt reá a mérgezésre. Váltig rimázkodott, hogy szabadítsák meg az életnek, de már későn. Bársony Róza kinek már kinézése is elárulta gonosz jellemét, s kit a püspökladányi rendőrség, mint csavargó szabadnőt fogta el s hozott kezelés végett a kórházba, már felvétele alkalmával kijelentette, hogy ő nem marad itt, inkább megöli magát. Különbben erősen terhelt családból származik, egy fitestvére agyonlötte, egy nőtestvére felakasztotta magát, ő pedig egyszer már a vízbe ugrott.

Ime az illetőknek saját vallomásából kitűnik hogy szomorú elhatározatukra nem a kórházi embertelen bánásmód, hanem egészen más, fentebb említett ok és körülmény voltak döntő betolyással!

Külömbben 25 éves kórházi igazgatósom alatt nem első eset, hogy e féle személyek öngyilkosságra határozták el magukat. Valahányszor ez történt, szárnyra kelt a rágalom is a kórház ellen, keresvén azokat a hiányos felügyeletben és a betegekkel való rossz elbánásban. Sugók kutatók élénk fantáziája akkor is kitalálta, hogy az öngyilkossági esetek oka a betegek kinzása ütégelése, szóval az embertelen bánásmód, míg nem a hivatalos vizsgálat kiderítette hogy egész más okok szerepelnek itt; Főok a nagyfoku erkölcsi zűllés, melyben a bukkott nők egyrésze leledzik. Hogy mily mélyes ez, azt csak az az orvos tudja és látja, kire az ily megátalkodott, vakmerő, a rend és fegyelméről sejtellemmel se bíró személyek gyógyítása van bizva. Ember legyen a talpán, ki hidegvérét és nyugodtságot képes megtartani ily népség, kihívó fellépésével szemben! Szerencsére ritkán kerülnek ily esetek az illető osztályra, mert ha ez így volna, akkor napirenden volnának kórházunkban az affairek, s aligha vállalkoznék orvos ezen osztály állítására. Nem kell több egynél az ilyenekből, ez aztán képes megfertőztetni, fellázítani az egész osztályt.

Ilyenkor próbáljon aztán valaki szép szóval, humánus bánással rendet csinálni? Mondva van a butaság ellen az Istenek is hiába harcolnak!

Nem a rossz elbánás, nem a kinzás, a mi azon hölgyeket valóságos furiákká teszi hanem az akarat fegyelmezetlensége.

s azon ostoba arogancia, hogy ők akarják megszabni, mikor gyógyulnak meg, meddig maradjanak a kórházban, a mi pedig nem mindig egyezik meg kezelő orvosuk véleményével.

Ha aztán tovább is benntartjuk őket, dülnek fulnak, pillanatnyi örjüngésükben még az öngyilkosságot is meg kísérik.

Ily egyénekkal szemben valóban erős dilonumba jut a kezelő orvos, s a felelős igazgató. Ha gyógyulatlan kibocsátja saját lelkiismerete s a rendőrség támad rája, mert kigyógyíttatlanul küld ki a kórházból oly beteget, ki a ragadós betegségek letéteményese és tovább terjesztője, ha visszatartja teljes kigyógyulásáig ki van téve a scandalum kellemetlenségeinek.

Tessék most eldönteni, hogy a kórházi orvos melyiket válassza a két rossz közül. Mind a két esetben öt eri a gáncs.

Ugy hiszem a fentebbiekben eléggé megfelelttem a kórház című közleményben foglaltakra. Ha ez sem elég, ott lesznek a hivatalos vizsgálat iratai, majd kiderít az mindent.

A nagy közönség megnyugtatóására azonban két dolgot mégis felemlitek. Egyik az, hogy ha a kórházi felügyelet oly felületes s a betegekkel való elbánás oly színben mámoros, miért van az, hogy scandalumok csak s bukott nők sorában fordulnak elő? a többi osztályokban pedig szó sincs arról, hogy botrányos cselekmények előforduljanak?

Mivel az elbánás és felügyelet egyforma a kórház egész területén minden osztályon, kétségkívül különleges okunk kell szerepelni a botrányt csináló nők körében. Igazi oka nem a rossz elbánásban, hanem a hovatovább szaporodó ama züllött existenciák egyéniségében rejlik, kiknél az öngyilkossági kísérlet újabban valóságos mániává fejlődött. Kiváló bizonyossága ennek nemcsak a mi eseteink, hanem azon tény, hogy fiatalok öngyilkossága évről évre szaporodik.

Ha constiv pastila nincs kéznél, van gyufa, szódalag, kötél, leugrás, vagy kutba ugrás!

A másik az, hogy ha a közkórház administratiója ellen ama cikkekben felhozott vádak alaptalanok volnának, miért van az, hogy alig egy éve a kórházak megvizsgálására kiküldött miniszteri biztos ur kórházunkat, a többi vidéki kórházak kivon minden tekintetben mintaszerűnek találta s az igazgatóságot dicsérettel halmozta el, s hogy a kórházi bizottságnak kiküldött tagjai kik a kórházat havonként vizsgálják, az ott uralkodó rend tisztaság s a betegekkel való humanus elbánás tekintetében mi kifogásolni valót se találnak. Ha ezen tényeket akkor a helybeli n pi sajtó közmegelegedéssel és örömmel regisztrálta, hogy van az, hogy ma már hivatalos és nem hivatalos helyeken felületes gondolatatlanségról, kínzásról, ütlegetésről beszélnek.

Hasonló botrányos esetek előfordultak, elő is fordulhatnak itt ott a legjobban administrált kórházakban is, ez alól a mi kórházunk se lehet kivétel, bármily rendszeres legyen is annak vezetése.

Dixi etalvaari auimam zutum
Debreczen, 1903. szeptember 18.

Dr. Ujfalussy József
kórházi igazgató főorvos.

CSARNOK.

Debreczeni diák-élet.

Irta: Timár Imre.

Egy vasárnap reggel, épen mikor legjavába gondolkodtam azon nagy kérdés felett

hogy melyik ruha kereskedőnél kellene ruhát rendelnem, ahol majd a perköltcség kevesebbe jön: találkoztam a „Debreczen“ nagynevű szerkesztőjével ifjabb Móríc Pállal. Szívesen üdvözölt. Aztán mint aféle szénégető, akarom mondani szerkesztő, ki nek mindig a lap van eszében: azt az oha-ját mondta el, hogy jó volna, ha én írnék a szebeni német ujság számára valamit a debreczeni diák-életéről. Megdöbbenem. Ifjabb Móríc Pál és német ujság. Móríc Pál és németek.

Bizonyosan a circuli quadratura problémájának megfejtése előtt állok. Viz és olaj összevegyültek.

De meg, miért épen én legyek az a hid, melyen átszalad ifjabb Móríc Pál, a németekhez s nekünk magyaroknak hatat fordít? Mit vétettem én szebeni a németeknek, hogy épen általam akarja őket az írástól, olvasástól egyszersmindenkora elrettenteni? Hátha — mondok — jól megfizettek a temesvári atyafiak ifjabb Móríc Pált s talán nekem is, ha nem esordul-cseppen az írka-firkáért? Ezen reményemből ugyan alaposan kiabrandított ifj. Móríc Pál azon kijelentése, hogy ez írásmért nem fog ugyan jární honorárium, hanem egy kis dicsőség-tisztség-féle nem fog elmaradni. Tovább gondolkodtam.

A styistából Don Juan, Othellóból Cassanova, Brutusból Herostrates előbb lesz, mint az én szerkesztőmből filogermán. E tiszta dolog. Tehát valami más indok forog itt fönn.

Nyilván úgy van, hogy azok a jó szebeni német atyafiak, kik vágnak a legmagyarabb város kollégiuma diákjairól, olvasni, tudni valamit, csak születés és nem vér szerint is németek s minden bizonynyal, nem abból a törzsből valók, mely fájának árnyékával nálunk századok óta minden tenyészést elől. Hogy németekül születtek lelkük rajta; ezt a jó isten se veheti nekik bűnül; hogy magyarán éreznek: ez a mi büszkeségünk. Hogy a dolog nyitját megtájtaltam, önkénytelen fekiálték:

„Rothadjon a nyelv, mely téged profanál“. Kezet adtam ifjabb Móríc Pálnak, Ha ruhám nem is de-ifj. Móríc Pál szerint tisztességem léssen. Bánja a szösz, majd

csak megírom valahogy. Csak mikor belefogtam ez írka firkába, győződtem meg róla, mily nehéz dolgot vállaltam magamra. Az a hajdan leveles, lombos, virágos fa, huszonöt, harmincz év után: széltől, vihar-tól megtépve, megtörve. Száraz, bütkös ágairól messze repül a dalos madár, az emlékezet. Ha megszáll is néha: a dal kezdete s a finále, a végső akkord oly közel esnek egymáshoz. A harmónia sohasem teljes.

A kunyhó sor.

Ezernyolczszáz mondjuk hogy hatvan-hétben vagyunk. Mily egeez más a kollégium képe akkor és ma. Körülbelől ott, hol ma a kollégium új épületének északi szárnya van: volt a kunyhó sor.

Ez a kunyhó sor pedig nem valami több, sárból csinált hegyes nádetejű, alacsony putri volt, hanem egy — mondjuk — 25—30 öl hosszú, apró szobákra osztott téglafalu, cserep s épület. Egy szobában elfért egy ágy, egy kemence, láda, két szék. Egy legényre volt számítva csupán, aki ha otthon — sétálni akart: hármat előre, hármat hátra lépett, ha nem akart neki menni a falnak. Itt laktak az esküdtfelügyelő diákok. Az esküdt diákok nagy urak voltak — a közönséges diák szemében: övök volt a legációk java, köztanítótságot viseltek, kontra, szenior közülök telt ki — s éjjel ők vizsgálták meg a szobákat, vajon otthon vannak-e a benlakó diákok. Ha a kolonban az esküdt kurizált (még akkor nem udvaroltunk!) valamelyik kisasszonynak; ha vacsora alkalmával az evéshez még nem kezdett; még nem volt olyan hangulatban, hogy daloljon: a közdiáknak hátrább az agarakkal! Ha szóval, célzással, annyival inkább tettel bántotta volna valaki a közdiákokat: az esküdt volt a legelső, ki mindenkép partfogolta diák-társát.

Egy pünkösztkor az érmellékre mentem legációba. Már az elekeziön figyelmeztettek, hogy itt és itt nagy keresztelő lesz az ünnepek után szerdán, ott kell lenni minden környékbeli legátusnak, mert a házi gazda, ki kitünő rekvirendus volt — megharagudnék, ha el nem menné az ember.

(Folyt. köv.)

Legnagyobb választék

vadászfegyverekben
és vadászati
felszerelésekben.

Legnagyobb raktár

budweisi és honi gyártmányú
porcellán kályhákban, kony-
hákban, meidingi rendszerű és
öntött vaskályhákban. Legol-
csóbb árlap ábrákkal ellátva
ingyen és bérmentve.

Tóth Gyula

Debreczen

Piacz-utca 27-ik szám,
városi bérház.

Szőlőtermelők figyelmébe.

Van szerencsém a n. é. szőlősgazdák b. figyelmébe ajánlani saját új gyártmányu vasszerkezetű, felülnyomó és kitűnő minőségű

borsajtóimat,

melyek háromszoros attétellel és fatanyérok-kal vannak ellátva és bármily eddigi gyártmányu sajtónai nagyobb erőt fejtenek ki. Nincs a közepén csavar s így a törköly egy darabban kivehető, ezáltal nagy munka és idő megtakarítás áll elő. Ajánlom továbbá saját gyártmányu

szőlőzúzóimat,

melynek minőségéért és szakszerű készítéséért jóállást vállalom. Mindezen előnyök dacára **rendkívül olcsó árban** arusítom ezeket és kérem meggyőződés végett a **Deák Ferencz utczai 22 sz. a.** nagy raktáramat megtekinteni.

Mely tisztelettel

Preizler Mór

műlakatos és gépműhelye.

Donogán és Somossy

Kunz József és Társa utódai
Debrecen, kistemplom bazár.

Az őszi időnyre raktárra érkeztek óriási választékban

női divatkelme ujdonságok

Francia flanell, Francia velezek. Különlegességek selyem árban.

Szabott árak. Előzékeny kiszolgálás. (1)

Egy jó csésze tea kedvelők, kérjétek mindenütt a világ legjobb és legfinomabb teáját

Indra tea

Melange a legfinomabb China, India és Ceylon ol. Valódi csak eredeti csomagban, Raktárak a felragaszokon láthatók.

Főraktár Debreczenben **Kontsek Géznál.**

13117-1903.

Makk árverési hirdetés.

Debreczen sz. kir. város tulajdonát képező Pacz, Fancsika, Bánk, Haláp, Guth, Nagyerdő, Apafa, Monostor, Savóskut erdők makktermése 1903 szeptember 28-án d. e. 10 órakor, 1903 év október hó 1-től makkoltatás céljából a városház kistanács termében tartandó nyilvános szóbeli árverés útján haszonbérbe adatik, miről az érdeklődők azon megjegyzéssel értesítetnek, hogy az árverési feltételek a városi számvevői hivatalban megtekinthetők s az árverelők által a kikiáltási ár 10%-a készpénzben az árvereltető bizottság kezéhez leteendő.

Debreczen, 1903. szept. 17.

A városi tanács.

Gondosan szedett

állani való Chaselas és Passatuti szőlő eladó. Nagyban és kicsiben különként 20 krért. Hunyady-u. 3 sz. a.

Ószi és téli ruhák tisztítását

kifogástalanul teljesíti

Hrabéczy Antal

ruhafestő és tisztító intézete

DEBRECZEN

Széchenyi utca 42.

Férfi ruhákat szakember javítja és vasalja.

MIHALOVITS J.

gyógyszertára s gyógyszerészeti műlaboratoruma a „Kigyó”-hoz Debreczenben, Főtér 31. sz.

Ajánlja a következő, közkedveltségnek örvendő készítményeit:

Harmat-crème

arcszépítő s bőrapoló kenőcs, mely teljesen ártalmatlan, nem zsíros, tehát nappal is használható s az arcnak üdéséget, finomságot s hamvasságot kölcsönöz. Az arcot tisztítja s fehériti. Kiváló eredménnyel használható arcvörösség, májfolt, sörny, szeplő s egyéb bőrtisztatlanságnál.

— 1 tégely Harmat crème ára 1 korona. —

A kréméhez használandó poudert, a

Harmat-arepor,

mely az arcnak üde, ifju színt kölcsönöz; három féle színben kapható u. m. fehér, rózsás s crème színben. Kitűnő illata, teljesen ártalmatlan volta s finomsága által vetekedik minden más készítménnyel. — Jól tapad és igen jól fed.

Próbadoboz ára 50 fillér Nagyobb doboz 1 és 2 korona.

A Mollitergin

a legkiválóbb arc s különösen kéz bőrapoló folyadék, mely a bőrnek selyemszerű lágyaságot, bársonyszerű finomságot kölcsönöz. Fehériti az arc- s kéz-bőrt. Teljesen ártalmatlan. Nem zsíros s nem piszkítja a ruhát. Hatása bámulatos és rögtöni! Napégette vagy szélkífujta kezeket vagy arcbőrt a legrövidebb idő alatt üdévé, finommá tesz. Megbaruult kezeket eldurvult kéz-bőrt fehérré, puhává változtat.

Egy üveg Mollitergin ára 1 korona.

Nagy raktár bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességekből.

Dr. Borsos-féle Növényi Hajszesz.

Meggátolja a hajkihullást, a fejbőr megkorpásodását, a hajvégek megtörését s megóvja a fejbőr betegségektől. Illata kellemes. Hatása biztos. Használata egyszerű. Nem zsíros, nem piszkítja a fehérműt. Teljesen ártalmatlan. Elősegíti a hajnövést!

— 1 üveg hajszesz ára 1 vagy 2 korona. —

Dr. Borsos-féle Növényi Hajkenőcs.

Azok részére, kik a folyadékot nem kedvelik s inkább a kenőcsnek barátaik, készül ugyanolyan ható anyagból s ugyanolyan kiváló hatásu hajkenőcs is, mint a Borsos-féle hajszesz. Ezen hajkenőcs is teljesen ártalmatlan. Hatása gyors, biztos!

— 1 tégely Hajkenőcs ára 1 korona. —

A Mihalovits-féle

Iztelen Csukamájolaj

teljesen iztelen s szagtalan készítmény, mely undort nem okoz s e végből a gyermekek azt szívesen szedik.

A Mihalovits féle

China-bor.

China-vas-bor.

Condurangó-bor.

Pepsin-bor

1 üveg ára

1 kor. 60 fill.

Szomorodni borból kiváló gondal készült gyógyborok, melyek gyógyérték tekintetében versenyeznek minden e nemű készítménnyel.

Mihalovits J. gyógyszerára a Kigyó-hoz Debreczenben.